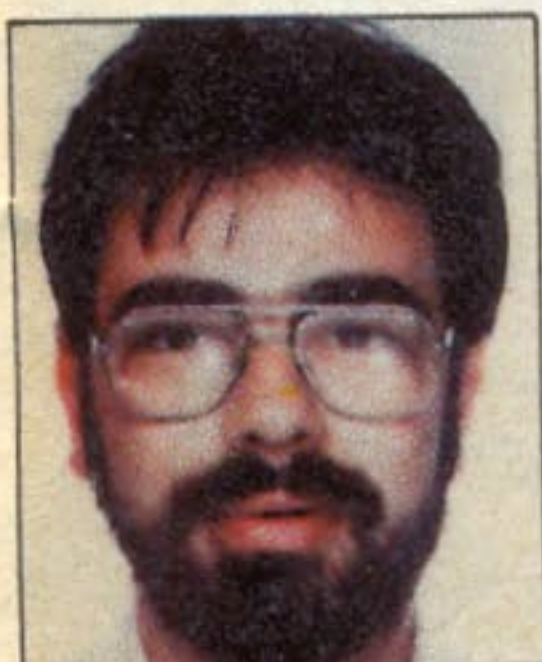

האוניברסיטה מתעוררת?

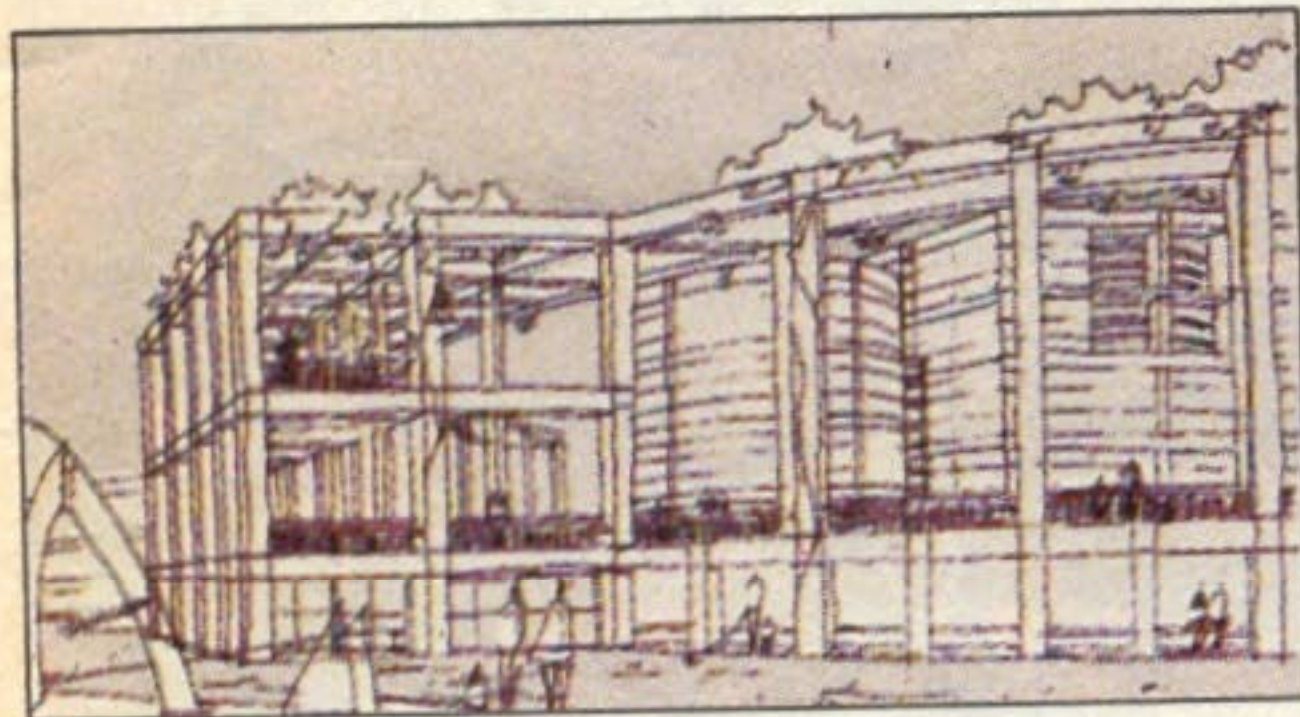
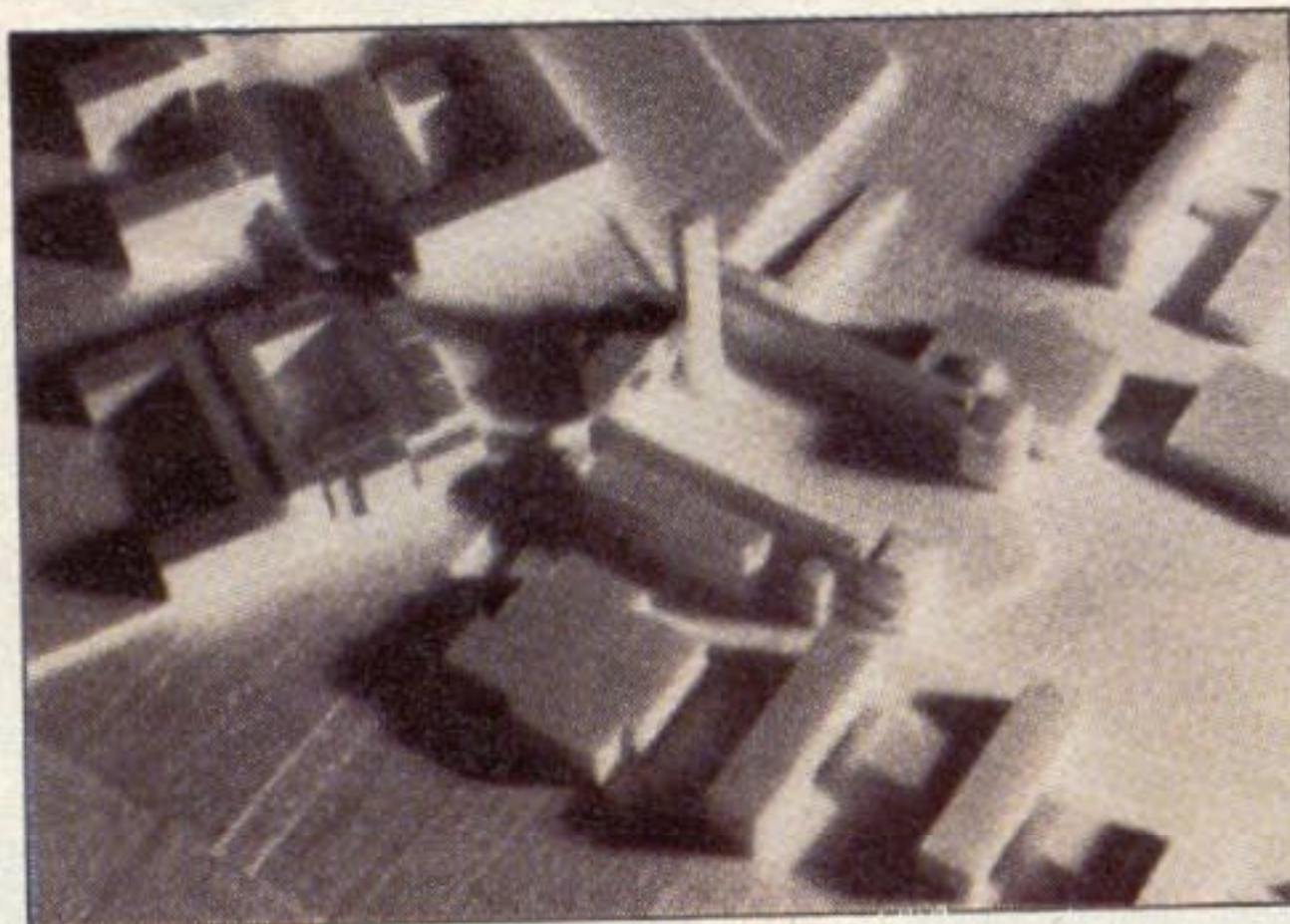

שמעון פילצר נולד ב-1954 בתל-אביב. בוגר הפקולטה לארכיטקטורה באוניברסיטת דרום קליפורניה, לוס אנג'לס (1981). בעל תואר שני בארכיטקטורה (אוניברסיטת קולומביה, ניו-יורק, 1984). דניאל מונק נולד ב-1960 בריו דה ז'נרו. למד לתואר ראשון ושני באוניברסיטת קולומביה, ניו-יורק (1984). ערך את בטאון בית הספר לארכיטקטורה. (פרס).

"השדרה המרכזית – מהווה את חוטי השדרה של הקמפוס, ומחברת ישן לחדש – הקמפוס הקיים עם השלוחה החדשה באיזור שייד מוניס. כיכר הסנאט – הינה החלק הדרומי המוגבה של השדרה המרכזית. תוחמים אותה אולם הסנאט, בנייני הסנאט והמנהלה, וארקדה בצד מערב, שמהווה את שער הכניסה לבאים מהעיר. כיכר שייד מוניס – נמצאת דרומית לשדרה ולכיכר הסנאט, ומוצבת במערך האורתוגונלי של איזור שייד מוניס. תוחמים אותה בניין וולפסון להנדסה, אולם הסנאט ומעונות סטודנטים חדשים, כאשר בצד מערב צופה הכיכר אל הים. המגדל – נמצא בתוך כיכר הסנאט, אך משלים את הריבוע של כיכר שייד מוניס. המגדל מהווה מוקד ויזואלי בקמפוס ומחוצה לו, ומדגיש את החיבור שבין הקמפוס לאיזור שייד מוניס. חדרי הישיבות – נמצאים בתוך צמד מבנים עצמאיים המפרידים בין כיכר הסנאט לשדרה המרכזית, ומחוברים לבנייני הסנאט והמנהלה. אולם הסנאט – מופרד מבנין הסנאט, ומסיים את ציר השדרה מצד דרום. כמו כן עובר מתחתיו רחוב קלאוזנר. אולם הסנאט נמצא אם כך, במפגש של ציר האוניברסיטה וציר הכניסה מהעיר. בנין הסנאט – תוחם את כיכר הסנאט ממזרח, אך מאפשר מעבר חופשי דרך קומת עמודים פתוחה. בנין המנהלה – הינו בעצם בנין משרדים מודרני בעל קומה טיפוסית פתוחה, וממשיך את הקו האלכסוני שיוצרים הבניינים מצפון לו".

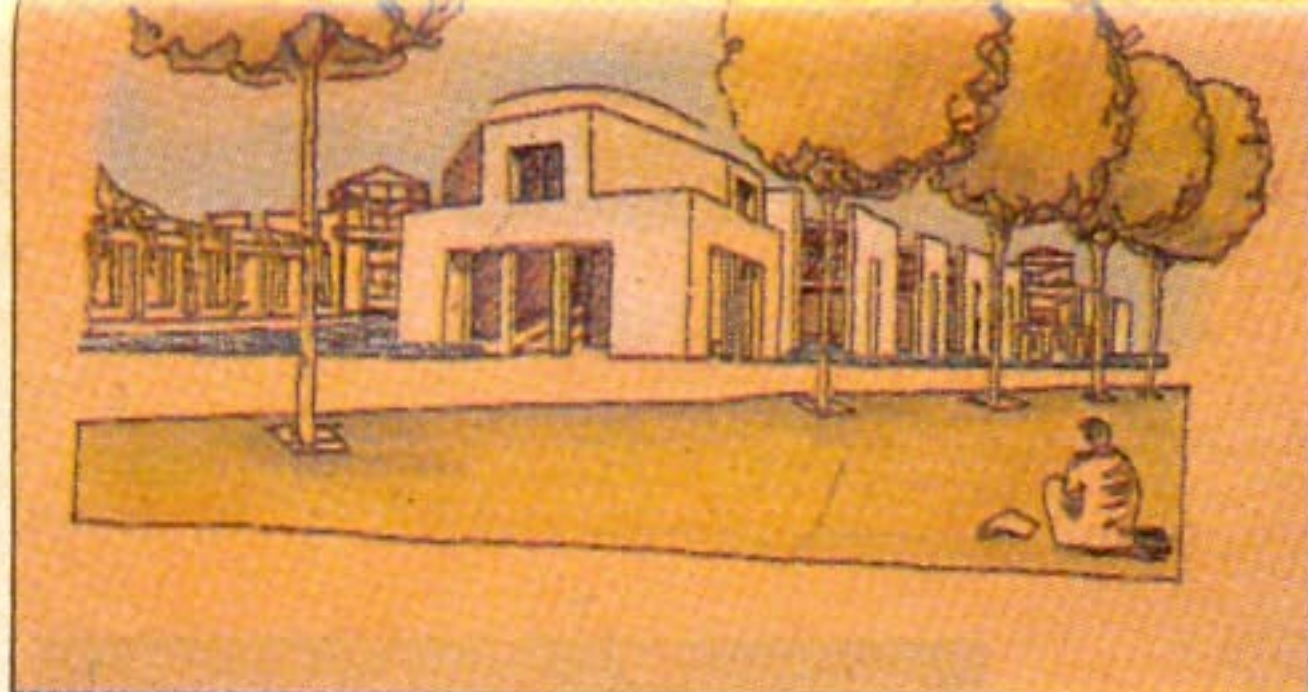
אצל כל אחד מאיתנו קשורים מושגים ומקומות בתמונות מסוימות מאוד; פאריס נקשרת מיד במגדל אייפל ובנהר הסיין. ניו-יורק היא, קודם כל, פסל החירות וגורדי השחקים. ירושלים היא חומות העיר העתיקה או, אולי, הכנסת ומוזיאון ישראל. להקשרים חזותיים אלה כח רב עד מאוד ולאחר שנקבעו – קשה לשנותם. אך למה, למשל, נקשרת אצלנו האוניברסיטה בתל-אביב? קשה לומר. האוניברסיטה נבנתה בשכונת "רמת אביב" שהיתה ונשארה שונה לחלוטין מהעיר אשר מדרום לירקון. במקום רחובות עם בניינים גבוהים וצפופים יחסית לאורכם, נבנתה כאן "עיר גנים" של מבנים בודדים הפזורים במדשאות רחבות ידיים. שכונת "רמת-אביב" היתה גם בין הפרברים הראשונים של המטרופולין ששמשו לשינה בלבד. לנשים ולילדים שנשארו בה במשך היום יועדו מרחבי הירק הגדולים עם ההגנה מכלי הרכב שבכבישים. כאשר נבנתה האוניברסיטה במקום ניסו לשלבה בשכונה על-ידי העתקת הבינוי הקיים והיא נבנתה כביתנים נפרדים על פני שטח מגוון גדול. אך מה שטוב למשפחות עם ילדים איננו מתאים בהכרח למרכז אקדמיה ארצי. הפיזור המכוון של האוניברסיטה על פני שטח כה נרחב סיפק, אומנם, אוטונומיה ויזאלית לפקולטות ואווירה כפרית ושלווה ללמודים ולמחקר אך יצר גם מרחקי הליכה גדולים ובעיקר את אבדן הזהות החזותית הברורה של הקמפוס כולו. האדריכלות השונה של עשרות הבניינים יצרה גיוון ועניין אך אלו באו, שוב, על חשבון הרגשת אחדות המקום והמוסד בשלמותם. למסתובב בשבילי האוניברסיטה (ואלה, כאמור, רבים מספור...) נראה המקום כפארק נופש עצום עם מבקרים עסוקים עד מאוד; שהרי תמיד הם ממהרים בין בניין אחד למשנהו. במקרים שמערכת הלימודים מתרכזת בבנין אחד או שניים יכול לקרות, אפילו, שסטודנט לא יכיר, כלל, את אנשי הסגל או את הסטודנטים האחרים. חוסר מפגש פיזי שכזה מלווה גם בהפחתת המפגש החברתי והתרבותי החשוב כל-כך במוסד אקדמאי כלשהו. ואילו מקומות המפגש הטבעיים הקיימים, כמו קפטריות וספריות, מפוזרים באוניברסיטה בבניינים רבים מאוד. כתוצאה מבניה מפוזרת ומגוננת שכזו איבד קמפוס האוניברסיטה ברמת-אביב גם את הזהות הברורה של הכניסות אליו ושל המעברים שבתוכו. המקום היחיד, אולי, בעל זהות והתמצאות מובהקים בתוך הקמפוס הינו "הדשא המרכזי" שלפני בנין הספרייה, ואילו הכניסה הבולטת יותר היא זו שמול רחוב איינשטיין הממשיך כשדרה רחבה ופתוחה לכוון הים. ההתחרות הפומבית בין אדריכלים לתכנון שני המבנים הציבוריים של האוניברסיטה – בניין הסנאט ובניין המנהלה – היתה הזדמנות מצוינת לבחינה מחדש של תכנון הקמפוס כולו ושל האפשרות לאיגרונו מחדש. בעיקר כיוון שהיתה זו תחרות רעיונית בלבד ואף נעדרת מחוייבות כלשהי כלפי הזוכה בה. תנאי ההתחרות התייחסו למבנים החדשים בלבד, ואכן אין בעבודות שזכו בפרסים משום הצעות ל"מהפכה" בקמפוס כולו. האדריכלים העדיפו להתרכז בארכיטקטורה מעניינת ואף מרתקת, אך גם לא יותר מכך; בניינים בודדים ועוד ככר אחת לא עושים, עדיין, אוניברסיטה או עיר שלמה. שהרי בקמפוס רמת אביב המון פקולטות אך אין, עדיין, ולו אוניברסיטה ברורה אחת. יסתכלו-נא קוראי בית וגן וישפטו בעצמם.

ארינה רוזינר-אפשטיין נולדה ב-1958 בלנינגרד. בוגרת הפקולטה לארכיטקטורה בטכניון, חיפה (1981, בהצטיינות). בעלת תואר שני בארכיטקטורה (טכניון 1984). כעת נמצאת בשלבי סיום הדוקטוראט (בתולדות הארכיטקטורה המודרנית). (פרס קניה). דניאל מינץ נולד ב-1961 בריגה. בוגר הפקולטה לארכיטקטורה בטכניון, חיפה (1986). עבד כפריילנסר עם משרדי אדריכלים א. רחמימוב, ר. כרמי, ד. ינאי ואחרים. (פרס קניה). "ארכיטקטורה דומה לפוליפוניה. יצירה ארכיטקטונית היא פוליפונית בהיותה מורכבת ממספר רב של מנגינות. מטרתנו היא לאתר את אותן מנגינות – נושאים – המאפשרות ליצור דימוי ארכיטקטוני העשיר ביותר. הנושאים משתנים בכל מקרה ומקרה, ובכל פעם יוצרים פוליפוניה משלהם. נושאים אלה הם סטרוקטורה, תרבות, תדמית, זהות, מטפורות וכו'. הפרויקט רואה פתרונות למתחם הסנאט במספר רמות היררכיות בבת-אחת – ברמה העירונית, ברמת מתחם האוניברסיטה וברמת המתחם עצמו. מטרת הפרויקט ליצור מקום מעבר עשיר מושגים המקשר בין הרמות ההיררכיות הללו. המטרה היא, מחד-גיסא, ליצור מקום המתערב ברקמה הקיימת ויוצר רקמה חדשה, ומאידך-גיסא, להמשיך את הרצף התכנוני הקיים במתחם האוניברסיטה".

מתוך דבר השופטים
פרופ' מ. בורט, יו"ר, פרופ' ע. כרמי, אדר' י. ברכה, מר נ. גור, מר ל. רקנאטי, אדר' מ. עצמון. מזכיר: אדר' א. גונן.
"התפישה העיצובית של הקמפוס האוניברסיטאי בתל-אביב עקבית הן מבחינת היחס שבין המסה הסגורה והחלל הפתוח, הן מבחינת הרצף הנופי הטווה את הרקמה המקשרת והן מבחינת הסדר הכולל הניכר באקראי, לאורך צירי התנועה הראשיים. זהו מרחב פתוח ואחיד נעדר גבולות ומעטפת משלו, הקובע כללי משחק ברורים וגמישים שאינם מתחככים עם הסביבה המיידית. בתוך מערכת מעין זו מרובות הפרשנויות התכנוניות האפשריות. הקיצוניות שבהן מורות על שמור מלא של חוקת המשחק הקיימת או לחלופין על יצירת סדר מקומי חדש ואחר, הניזון בעיקרו

תערוכת העבודות שהוגשו להתחרות יחד עם ההצעות שזכו בפרסים מתקיימת כעת בבניין הגלריה האוניברסיטאית ע"ג. שרייבר. שעות הפתיחה הן: ימים א'-ה': 10.00-13.00, 17.00-20.00 בימי ו' 10.00-12.00. הכניסה מקצה רחוב איינשטיין. אוטובוסים מס': 13,24,25,27,45,74,86 (אוצר התערוכה: עוזי אגסי. עד ה-24.11).

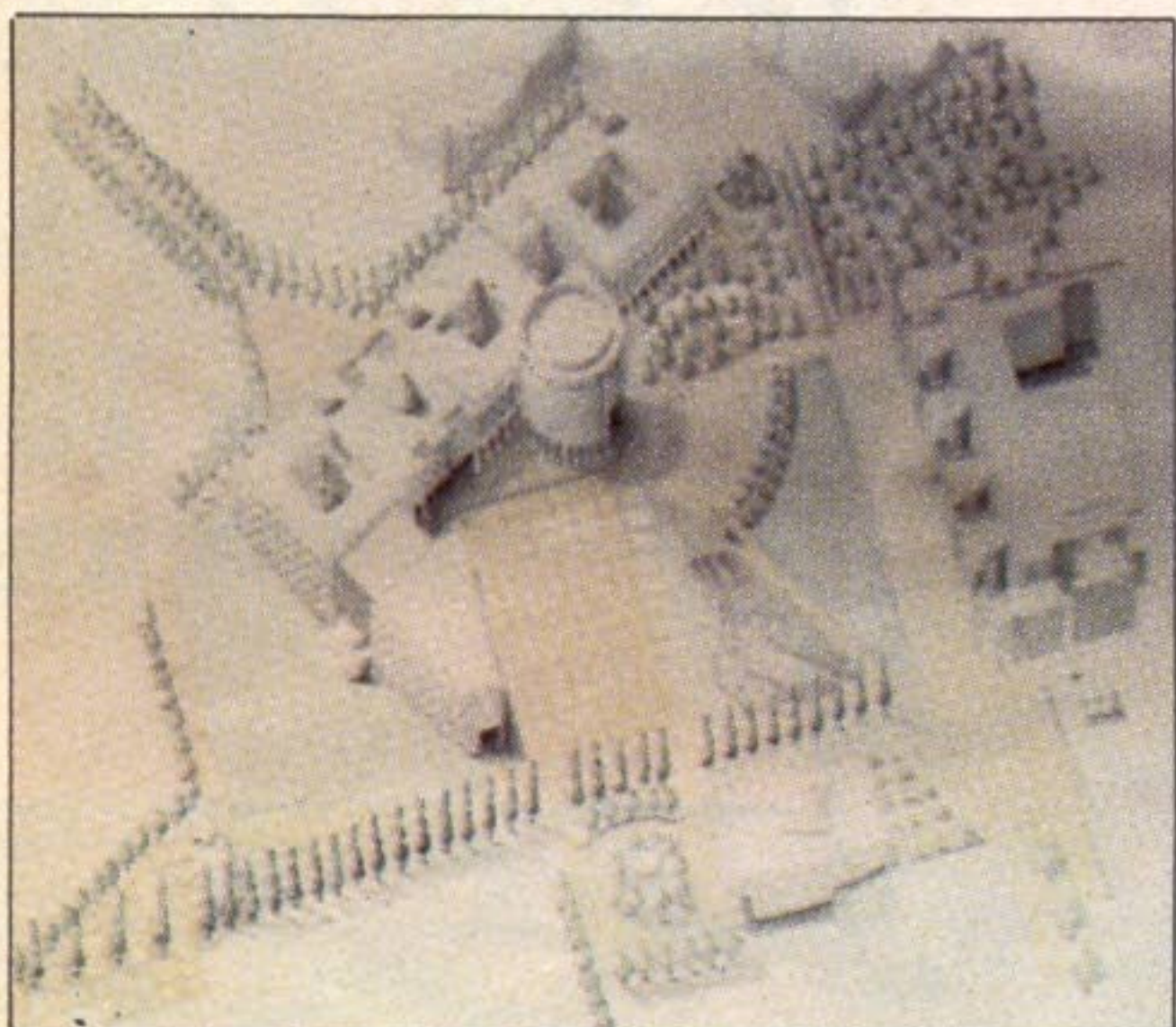
"ציר אלכסוני מוצע מצפון לדרום, חוצה את הקמפוס בקו משווה ומחזק את קונספט תכנית האב בשני היבטים: היבט אחד הוא חיזוק תחושת של הקשר בין שני מרכזי הפעילות – הכיכר הפורמלית מחד ורחבת הדשא הלא פורמלית מאידך. ההיבט השני הוא התווית טיילת משולבת להולכי רגל, רכב ציבורי, חניה ורכב למבקרים חשובים עם 'תחנות עצירה' עיקריות ליד בית התפוצות וליד מתחם הסנאט."

בניי הסנאט והמנהלה נשענים על ציר דיאגונלי זה כשהם משתקפים בבריכת נוי היוצרת ריחוק מסויים המתחייב מקנה המידה של גוש הבניינים המתוכנן. הכיכר תחומה בארבעה צדדיה: ממזרח, בנין הפקולטה להנדסה מכנית. מדרום, בנין המנהלה, ממערב בנין הסנאט ומצפון מבנה מסעדת הסטודנטים ומועדון הסגל. הכיכר מקיימת נוכחות מרומזת החוצה, ע"י הצבת בניי הסנאט והאדמיניסטרציה על גבי קומת עמודים כפולה."

ובל קדמון נולד ב - 1957 בלה פלטה שבארגנטינה. בוגר בית הספר לאמנויות של האוניברסיטה הלאומית בלה - פלטה (1975). בוגר הפקולטה לארכיטקטורה בטכניון. (פרס קניה).

"כיכר הטקסים הרשמית הממוקמת בלב מתחם הסנאט. מוגדרת משני צידיה ע"י בניי המינהלה, היוצרים סביבה ארכדה מוצלת למעבר הולכי רגל. הצלע המערבית של הכיכר מסמנת את כיכר הסנאט בחזית שקטה ואחידה, ועל רקע זה מתבלט המבנה העגול של אולם הסנאט ומהווה מוקד צורני ונקודת התייחסות למתחם כולו. קומת הקרקע של מבנה זה משמשת כבמה לאמפיתיאטרון הסמוך אליו. בקצהו העליון מוקף האמפיתיאטרון בקולונדה מוגבהת המשקיפה מצד אחד אל מבנה אולם הסנאט ומצד שני אל בנין וולפסון, לו נוכחות אדריכלית מרשימה."

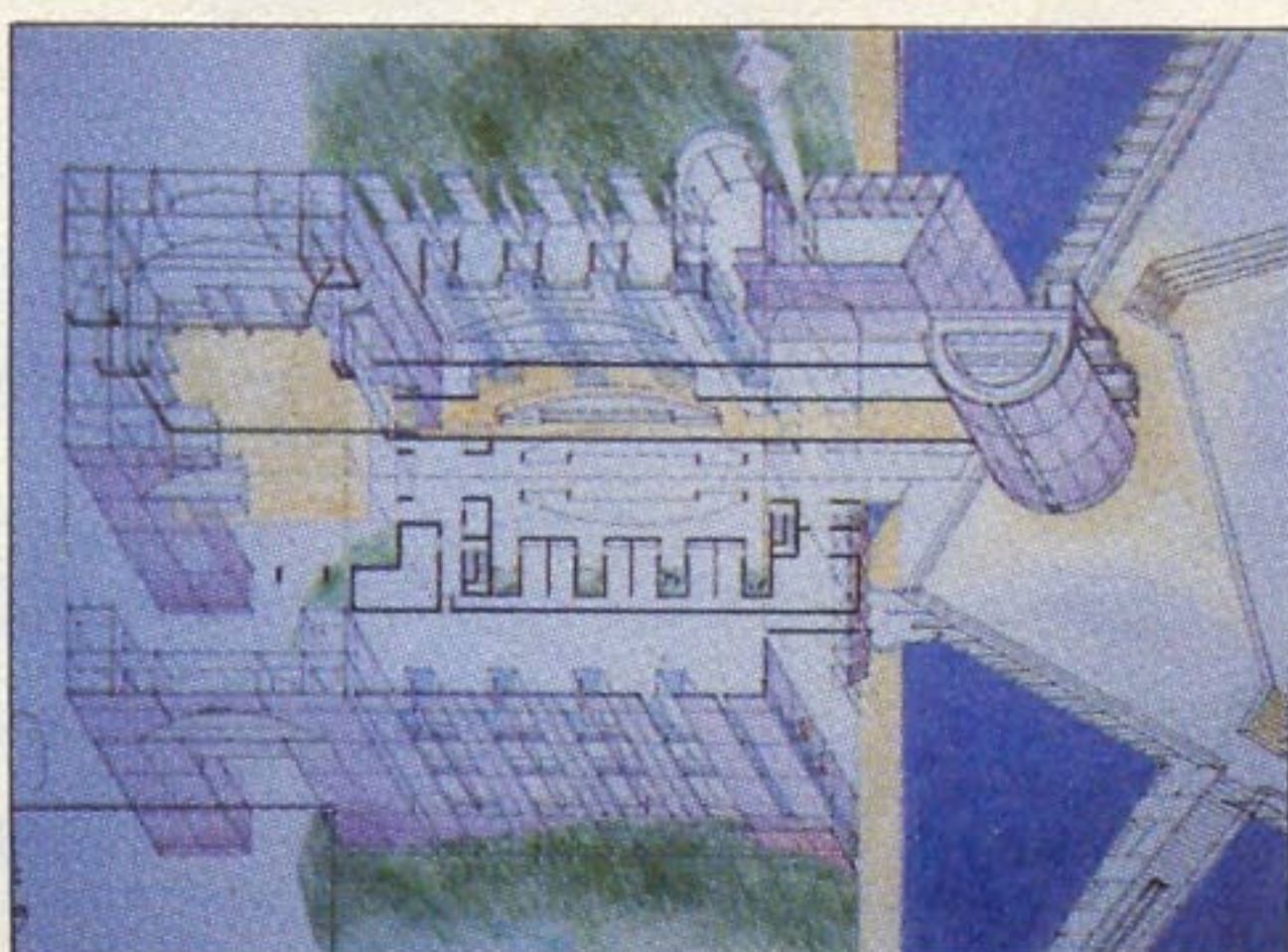
הגישה למתחם מצפון היא מציר האורך הראשי של הקמפוס הישן. הציר 'נתקל' חזיתית בבניי המנהלה הפותחים ביניהם שעד למתחם הסנאט. האור מסתנן מלמעלה לתוך המעבר המקורה ותורם לטכסיות של הכניסה למתחם.

מצד מזרח חודרת למתחם חורשת עצים צפופה המכסה את מדרונות 'הואדי' הנוצר בין שני חלקי הקמפוס. גשר הולכי הרגל בין ספריית ניימן לבנין וולפסון הופך לטיילת - נוף מעל הערוץ המגונן."

צ' בי דונסקי נולד ב-1956 בחיפה. בוגר הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים בטכניון, חיפה (1983). בעל תואר שני בארכיטקטורה ותכנון (אוניברסיטת קולומביה, 1985). (פרס).

"ציר דרום-צפון מתחיל בכיכר התחומה במעונות הדרומיים. היא מתחברת למסוף תחבורה ונפתחת לנוף הרחוב הנצפה מרכס שייך מוניס. דופן הציר המזרחית היא אורבאנית יותר, ולארכה ארקאדה ושורת מבנים. הדופן המערבית רכה יותר, ובה משולבים שטחי ירק הפתוחים עד רחבת מועדון הסגל שבגב בנין המנהלה. חלק זה של הציר על רכס שייך מוניס חודר לכיכר הסנאט דרך דפנותיה

הבנויות, וממשיך הלאה דרך בנין הסנאט לעבר הקמפוס הצפוני. בנין המנהלה תוחם את דופן הכיכר ואת השער הדרומי שלה. הוא מתגלה לבאים מהשדרה שבמערב ע"י דפנו הצדדי כחלק מהכיכר-במה. הוא יושב עליה בסמטריה, אך כמבנה יצוגי הוא יותר פתוח כלפי חוץ מבנין וולפסון. אגפיו תוחמים חלל-חצר פנימית לכל גבהו. זוהי שלוחה וקצה של הכיכר הטקסית דרכה נכנס אור לכל עומק הבנין ובהיקפה מתבצעת התנועה האפקית שבו. בכל קומה ממוקם אגף אחד משלושת אגפי המנהלה. בנין הסנאט מוצב עצמאי במפגש האוריינטאציות של הקמפוס, מגשר בין הצירים ועוגן בכיכר מעל שער המים. הוא מציג את יחודו באמצעות חזיתו הארוכה וגוש אולם הסנאט, וממקד את המבט בכניסה למתחם. הבנין בנוי שכבות אופקיות ואנכיות המצללות על החלונות הנפתחים אל הנוף אך מוצנעים מקרינת שמש ישירה. האור המפעפע דרך השכבות לשדרת הבנין, הגג ועד תחתיתו, מתאחד שם עם הירוק, הכחול ותנועת האנשים."

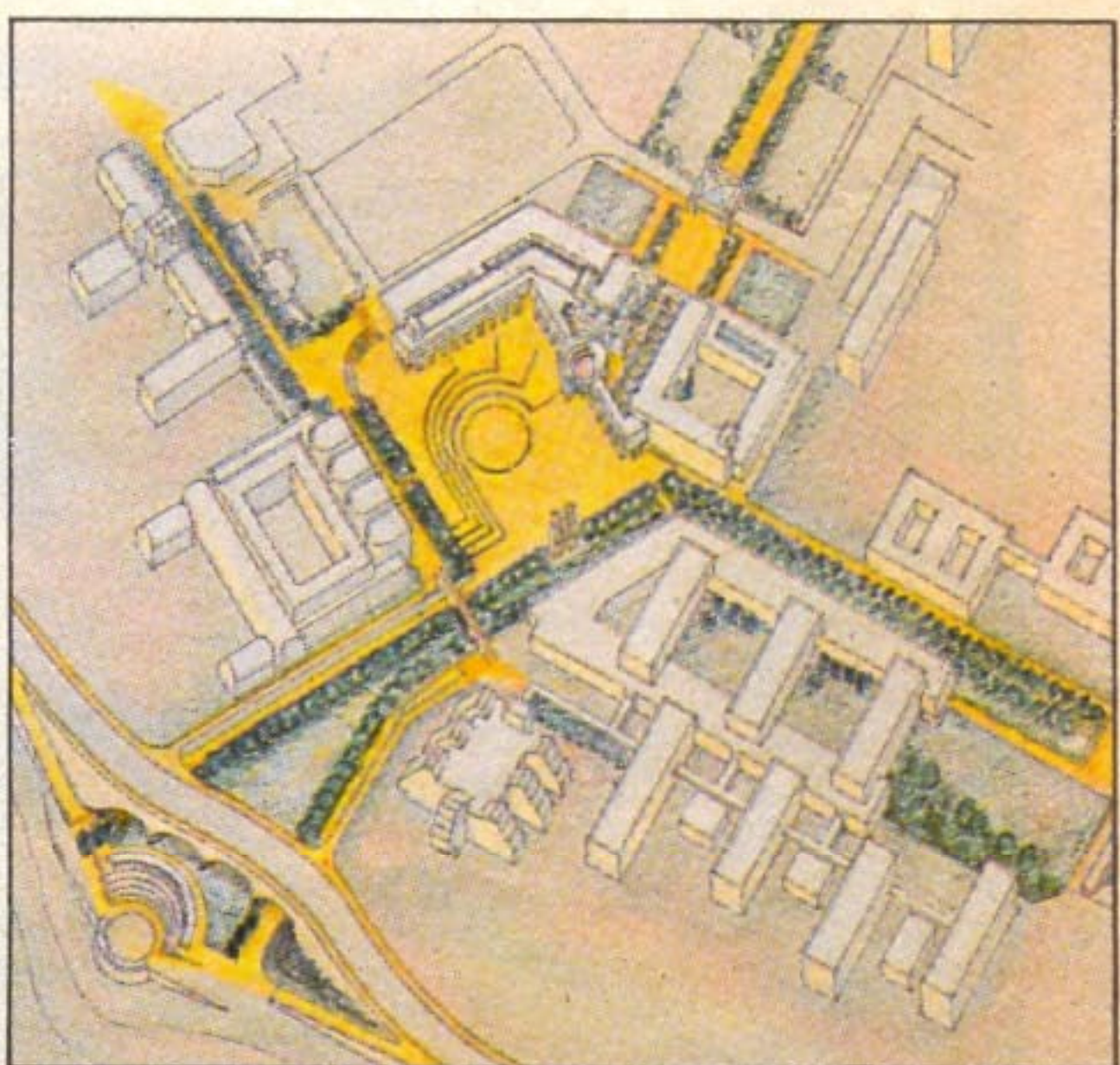
פי גולדנברג נולד בתל-אביב ב-1934. בוגר ב"ס לארכיטקטורה A.A. בלונדון, 1965. התמחה בתכנון בתחומים של בנין ערים, בניי ציבור ומגורים. (פרס). מאיר בוכמן נולד בתל-אביב ב-1938. בוגר הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים בטכניון, חיפה. התמחה בתכנון בתחומים של בנין ערים, בניי ציבור ומגורים. (פרס).

שה אמריו נולד ב-1938. בוגר הפקולטה לאדריכלות ובניין ערים של ה"טכניון" בחיפה (1965). מ-1970 מנהל משרד משותף עם אלי מאיוס בתל-אביב. (פרס). אלי מאיוס נולד ב-1940. בוגר הפקולטה לאדריכלות ובניין ערים של ה"טכניון" בחיפה (1965). מ-1970 מנהל משרד משותף עם משה אמריו בתל-אביב. (פרס).

"הקומפלקס הבנייני מורכב משלושה אלמנטים: בנין הסנאט, בנין המינהלה, ואלמנט ביניים. בניי הסנאט והמינהלה מתוכננים כבניינים נפרדים בקנה מידה של בניי האוניברסיטה שבסביבתם. יחסי הגומלין בינם לבין עצמם ובינם לבין כיכר הסנאט יעניקו להם את יחודם והשונויות במעמדם. אלמנט הביניים מקשר בין הבניינים ומהווה יחידת מעבר וכניסה מקורה לכיכר הסנאט, כאשר הבניין והשדרה חודרים דרכו עד למפתן הכיכר עצמה. בהצטלבות צירי השדרה מזרחית ומערבית לנוף, עם הציר הניצב של האמפיתיאטרון. בכיכר מוצע להקים מונומנט שיהווה מחווה לראשית החינוך והבניה הציבורית העברית בתל-אביב. בשלב הראשון ועל פי המצב הקיים בשטח כיום, תתפתח ככר הכניסה באופן מדורג. בשלב השני תעוצב השדרה על פי המפלסים המתוכננים, תנועת הולכי הרגל תופרד מהתנועה המוטורית בצומת הטרמינל, והחניונים ייבנו במפלסים אם ייוצר צורך בכך."

מקנה מידה גדול יותר ועירוני ביסודו. האחת מקבלת את מערכת הקשרים הנתונה כמודל רצוי ומאוזן וכל תוספת מבנית נתפשת בתוכו כחוליה אורגנית; השניה מקבלת אותה כמודל מצוי ונקודות מוצא לחיפוש הירארכיה שונה.

דמות האוניברסיטה, נוכחותה במרקם העירוני, ומפגשה עם הסובב - כל אלה גם יחד מתמקדים בו זמנית באתר. ומכיוון שהסדר כשלעצמו (תכנית האב) הוא תשתית פונקציונלית יום יומית בלבד, ואין בו מקום לחריגים, יוצר ההיבט הייחודי - הייצוגי המתבקש מן הפרוגרמה, רקע נרחב לשאלות יסוד עיצוביות, שאלות הכרוכות ברוח המקום, הבנין והתקופה ובמקביל בקנה המידה המבני האוניברסיטאי והעירוני. (עדה כרמי מלמד)